

~~2 liponleernef~~

2leerf leernef

1897p

Lmy
634

200 9

ՀԱՅԻ ԱՐԵՎ
ԼԵՐՈՆՏՈՒ
ԹԱՐԳԻ ՍԻՄ. ՀՈՎՈՒՆՆ
ԲԱԳՈՒ
ՏՊԱՐԱՆ Ա. Մ. ՂԱԶԱՐՅԱՆԻ
1897

ՀԱՋԻ ԱՐԲԻՔ

1. ԵՐՄՈՒՆՏՈՒՒ

Թաբգմ. ՍԻՄ. ՀՈՎՈՒՆԵԱՆ

Բ Ա Գ Ո Ւ
ՏՊԱՐԱՆ Ա. Մ. ՂԱԶԱՐԵԱՆԻ
1897

25 SEP 2006

ՀԱՋԻ ԱԲՐԷՔ

Дозволено Цензурою
Тифлисъ 27-го Мая 1896 года.

Մեծ է և հարուստ առւելը Ջեմատ,
Դեռ հարկ չէ տուել նա ոչ մի մարդու,
Նրա պինդ պարիսպն է ձեռքի պողպատ,
Մզկիթը՝ կռուի դաշտը ահարկու:
Եւ անկախ, ազատ որդիքը նրա
Եփուած են կռուում անվեհեր, անահ:
Թնդում է նրանց գործերի հոչակ
Կովկասում, օտար ազգերում հեռու,
Եւ ուրսի սրտին նշանած գնդակն
Անցել չէ անվրէպ, առանց դիպչելու:

Կրակ է թափում կիզող երկնքից.
Գողորշին ցնդում աշրուղ ժայռերից.
Արծիւը, անշարժ թևերը փռած,
Սևին է տալիս երկնում հաղիւ հաղ.
Քնած են ձորեր խորը մրափով,
Միայն առւելում աղմուկ և վրդով:
Ողջ յուզում անուն է դատարկանում,
Եւ սարի տակին, ուր հողմն է փչում,

48 633
634-2009

Ուր որ քարափեց հոսում է վտակ,
 Նայում է կանգնած մի լուիկ խմբակ:
 Ի՞նչ բանի մասին է զրոյց անում
 Զեմատ առլի այդ խումբն անվեհեր,
 Ուզո՞ւմ են արդեօք շրջել սարերում,
 Փախցնել օտարի ձիերի ջոկեր:
 Չե՞ն սպասում արդեօք ռուսաց զօրքերին,
 Որ խմեն արիւն քաղցր հիւրերի. —
 Ո՛չ, միայն կսկիծ և զայրոյթ խորին
 Փայլում են դէմքին լեռնցիների:
 Օտարականի զգեստներ հապած,
 Մի քարի վրայ տխուր խոնարհած,
 Նստել է հիւժուած մի ծերուկ լէզգի.
 Թափում է բերնից խօսքը ջրի նման.
 Աչքը մերթ ընդ մերթ դէպի շրջական
 Ուղղում է տխուր, տեսքով ցաւալի.
 Ականջ են դնում ծեր լեռնականի
 Տրտում պատմութեան այսպէս սկսուած.
 «Երեք դստրիկներ և երեք որդի
 Ծերութեանս մօտ պարգեւեց Աստուած,
 Բայց վէս մրրիկներն ահեղ բարձրացան
 Եւ ծառի ճիւղերն ողջը թափուեցան:
 Եւ կանգնած եմ ես այժմ միմիայն
 Այս հովտի միջին մերկ կոճղի նման:

Աւա՛ղ, ծեր եմ ես: Ալիքն իմ գլխի
 Սիպտակ է, քան թէ ձիւնն այն գաղաթի.
 Սակայն և երբեմն սառը ձիւնի տակ
 Վազում է կայտառ խոսովուն վտակ:
 Յառա՛ջ, Զեմատի ասպետներ արի,
 Յոյց տուեցէք ձեր քաջութիւնը պարզ,
 Ո՞վ է ճանաչում Փոլադ իշխանին,
 Ո՞վ յետ կըդարձնէ ինձ իմ աղջկաս:
 Երկու միւս քոյրերն օտարութեան մէջ
 Վաղ թառամեցան մատաղ ծաղկի պէս.
 Իսկ անհաւասար կուում եղբայրներ,
 Կուուելով արի, ընկան անվեհեր.
 Երկուսը օտար երկրում, իսկ վերջին
 Սըւինով խոցուեց հէնց իմ առաջին:
 Նա ժպտում էր դեռ հոգին փչելիս.
 Տեսնում էր, ինչպէս կոյսը դրախտից
 Մահունից առաջ իւր մօտ էր թռչում,
 Ըարժելով փունջն իւր ծիածանագոյն:
 Եւ ահա գնացի դէպի անապատ
 Ապրելու միտեղ վերջին աղջկաս հետ.
 Նրան պահեցի իբրեւ սուրբ աւանդ,
 Նա էր ողջ իմ կայք, յոյսը փրկաւէտ:
 Ես առայ ինձ հետ միմիայն նըրան,
 Եւ իմ անբաժան, աննենդ հրացան:

Այրում նրա հետ ապաստանեցայ,
 Հայրենի քաղցրիկ օջաղից զրկուած,
 Ես թշուառութեան շուտ ընտելացայ,
 Իսկ աղատութեան վաղ էի սովորած:
 Բայց անխուսափելի ժամը վրայ հասաւ,
 Եւ իմ նազելի թռչնակը թռաւ:
 Մի անգամ գիշերը խուլ էր սաստիկ.
 Քընածէի ես... Ինձանից վերեւ
 Նստած էր մատաղ հրեշտակըս լռիկ,
 Զարթելով ձեռքին մի կանաչ տերեւ:
 Զարթնում եմ յանկարծ, փսփսոց եմ լսում,
 Եւ մեղմ աղաղակ, և ձիւռ դոփիւն...
 Վազում եմ, տեսնում՝ սարի ներքեւով
 Արշաւում է մի ձիաւոր ճեպով,
 Միակ աղջըկաս գրկի մէջ սեղմած:
 Անէծք զրկեցի նրա հետ՝ կատղած:
 Ո՛հ ինչո՞ւ, ինչո՞ւ նըրանց չըհասար
 Երկրորդ սուրհանդակ, իմ կարմիր կապար:
 Ահեղ վրէժով՝ սրտումս թագցրած,
 Անզօր վրէժ առնուլ իմ անարգանքիս,
 Ըրջում եմ սարում ես հէնց այն ժամից,
 Ինչպէս որ մի օձ սմբակով ձխլած:
 Եւ ոչ մի ըրպէ չունիմ ես հանգիստ
 Դեռ մինչև հիմա այն տանջող օրից:

Յառա՛ջ, Զեմատի ասպետներ արի,
 Յոյց տուեցէք ձեր քաջութիւնը պարզ,
 Ո՞վ է ճանաչում, Փոլադ իշխանին,
 Ո՞վ յետ կըդարձնի ինձ իմ աղջըկաս»:

«Ես» Խօսեց մի սէգ, սեւաչեւայ հսկայ,
 Ամուր բռնելով դաշոյն պողպատեայ.
 Ու մեծ զարմացմամբ, լուռ և անբարբառ
 Ամբոխն յառաջեց, խոնուելով իրար:

«Ճանաչում եմ ես Փոլադ իշխանին,
 Վճռել եմ. երկու գիշեր կաց այստեղ,
 Երբէք չի նստել անվեհեր հաջին
 Սանձակո՞ծ ձիուն ունայն, 'ի զուր տեղ.
 Բայց երբ որոշած ըրպէին չեմ գալ,
 Դու այն ժամանակ ուխտըս մոռացիր,
 Եւ մարգարէին իմ հոգուս համար՝
 Ճամբայ ընկնելով, խնդրիր, աղօթիր»:

Ծագեց արշալոյս: Յետքիցն ամպերի,
 Երկնային կապոյտ կամարի վըրան
 Դագաթներ ժէռ քար վեհ հսկաների
 Սառցով պսակուած՝ քնից արթնացան.
 Ամպը ձորի մէջ նոյնպէս արթնացաւ,

Իբրև վարդագոյն առագաստ ուռաւ,
 Եւ կամաց կամաց բարձրացաւ երկին,
 Քաղցր առաւօտ. վճի յետեւով
 Գնում է կամաց լերան փեշերքով
 Ձէրքէզը, նստած ամէհի նժոյգին:
 Դեռ ծոյլ ու դանդաղ լուսատուն երկնի
 Ձէ չորացըրել ցօղերը բլրի:
 Բարձր ժայռերից, ճամբի կողքերով,
 Կախուած են վայրի խաղողի վազներ,
 Նրանց արծաթէ, վճիտ անձրևով
 Յաճախ թըջուեցան ձին ու իրան տէր:
 Անփոյթ թողնելով սանձն երիվարի՝
 Իւր սիրուն մտրակ շարժում է ձեռն,
 Եւ երբեմն երբեմն երգն իւր պապերի
 Երգում է մեղմիկ, յենուելով բաշին.
 Եւ սարի յետև հեռու արձագանգ
 Կրկնում է տխուր նոյնը հանգունակ:

Մի պտոյտ ահա՝ ու բաց ճանապարհ,
 Քանդուած՝ ճռճող սայլի ակներով,
 Այնտեղ, ուր գրկում գեղեցկայարմար
 Փէռ քար հսկաներ բեկբեկ պսակով:
 Եւ նա այնտեղից, ինչպէս աչքի տակ,
 Նշմարեց իսկոյն խաղաղիկ աուլ,

Եւ թող, բարձրացած հօտից բազմերանգ,
 Եւ արթնանալու աղմուկները խուլ,
 Եւ հէնց լանջերում ծուռ զառիվայրի
 Նկատեց խրճիթ Փոլադ իշխանի:
 Եւ արծուի նման սարերի գլխից
 Ձգեց նա կտրին հայեացք խնդալից:
 Զով շուաքի մէջ, տան շեմքի մօտին,
 Մատաղ լէզգուհին ահա նստած լուռ,
 Փռուած է ճամբան նրա առաջին,
 Բայց նա դէպ հեռուն նայում է տխուր:
 Ո՞ւմ ես ըսպասում, ասող արեւելքի,
 Քնքոյշ, նաղելի հոգսով այդ տեսակ,
 Մտերմի՞դ արդեօք աշխարհից հեռի,
 Եղբօ՞րդ արդեօք կուռից դժնդակ:
 Խոնջացած օրուայ տօթից դառնաշունչ՝
 Պատրաստ է իսկոյն գլուխըդ քնքոյշ
 Յաղթ կրծքի վրայ խոնարհուել մեղմիկ:
 Դէպի քո ծնկներ ձեռքդ ահա՝ սահեց,
 Եւ մի զօրութիւն հեշտասէր, քաղցրիկ,
 Դերի վիճակից մարմինդ ցնցեց:
 Պղտորուեց ահա՝ դէմքդ լուսաւոր,
 Ծածկուելով ցօղով մարգարտանման,
 Քո այտերի մէջ, ինչպէս մէտէօր,
 Խաղում է վառ բոցն հարաւի արեան:

Քո կախարդական, դիւթիչ շրթունքներ
 Կանչում են սիրոյ ողջագուրանքներ:
 Բորբոքուած ես դու համը ըզներով,
 Մի բան ես ուզում գրկել ու գգուել,
 Եւ շարմաղ ծծերդ թոյլ թրթիւններով
 Քո կրծքի ծածկոց կամին յետ մղել:
 Ո՛հ ո՛ւր ես սրտի անդին ընկեր դու...
 Բայց ահա ձիու տրուփին հեռու,
 Եւ ծանօթ փոշին բարձրացաւ յանկարծ.
 «Իշխանն է անշուշտ», կոյսը շշջաց:

Յոյսը մարդկերանց հեշտ է ըսփոփում,
 Աչքըն էլ խաբում դարձեալ հեշտութեամբ,
 Ուղեորն արդէն շատ է մօտենում...
 Աւա՛ղ, լէզգուհին նրան չի ճանաչում,
 Եւ տեսնում է լոկ առաջին անգամ. —
 Օտար մարդ է նա, դաշտում ուշացած,
 Խնդրում օթեւան, հանգիստ, հիւրասէր,
 Ծուխ է բարձրանում իւր ձիուց յողնած,
 Եւ պատրաստ է նա ձիուց վայր թռչել...
 Թուիր ձեւուր... բայց ինչ պատահեց.
 Կարծես վախեցաւ բընկարանից.
 Նայում է. հառաչք վշտագին ու հեղ
 Դուրս թռաւ սեղմուած իւր շրթունքներից

ձիւղից պոկ եկած սաղարթի նման,
 Որին ուր փշրե՛ւ է շանթն ամառուան:
 «Ինչո՞ւ ես կանգնել, չեմքում, ուղեւոր,
 Իջիր քո ձիուց պատերազմական,
 Աստուծոյ նուէ՛ր է պատահած հիւր,
 Մեղը և կումիս ունիմ բաւական:
 Թէեւ դու աղքատ՝ բայց հարուստ եմ ես,
 Փոլադ բէգի յարկ խնդրում եմ պատուես,
 Եւ երբոր կ'ընկնիս ճանապարհ դարձեալ՝
 Աղօթքներիդ մէջ մեզ մի մոռանալ:

Հ ա ջ Ե Ա բ ր է ք:

Ալլահն աղատէ, քեզ, ո՛վ Լէիլա,
 Հիւրեդ փաղաքշանք տուեցիր ընծայ,
 Եւ դըրա համար հօրիցդ ողջոյն
 Բերեց նա իւր հետ տարածամ պահուն:

Լ է Ե լ ա:

Ա՛խ, ի՞նչպէս, իմ հայրն անջատման ժամից
 Ինձ մինչեւ հիմա՛ դեռ չէ մոռացել:
 Ո՞րտեղ է ապրում:

Հ ա ջ Ե Ա բ ր է ք:

Այնտեղ է դարձեալ,

Մերթ անապատում, մերթ տանն օտարի:

Լ է Ի Լ ա:

Արգէօք բախտաւոր, ուրախ է, ասա,
Ձուտ պատասխանիր:

Հաջի Աբրէք:

Կենդանի է նա,

Թէեւ բացէ մերթ գըլուխն ալեգարդ
Անձրեւին, ցրտին կարկամեցուցիչ:

Ի՞սկ դու:

Լ է Ի Լ ա:

Բախտաւոր:

Հաջի Աբրէք: (ցածր)

Այդ աւելի վատ:

Լ է Ի Լ ա:

Հը, Ի՞նչպէս, Ի՞նչպէս, Ի՞նչ ասիր,

Հաջի Աբրէք:

Ոչինչ:

Սեղան է նստած եկուորը ահա,
Զուարթարար գինին ու ճաթն արծաթեայ
Առաջն են դրած դեռ ձեռք չըտըւած:
Տարօրինակ մարդ է ուղիղն ասած:
Ինչպէ՞ս են ցնցում կնճիռները խոր
Նըրա դժնադէմ մույլ ճակատին,
Երկար տարինե՞ր, վշտե՞ր բերաւոր
Նըրա ճակատին արդեօք քաշեցին:
Ուղեւով հերին զըւարճացընել՝
Լէիլան առաւ իրան դահիրան,
Թեթեւ զարներով իւր փափուկ մատներ՝
Երգում է ուրախ, պարում լէզգիներին:
Փայլում են աչքերն աստղի պէս պայծառ,
Եւ առողջիկ կուրծք դողդողում կայտառ:
Մանկական ուրախ, զուարթ ցնծութեամբ
Իւր անմեղ հոգին լիքն է և զեղուն,
Եկուորի մօտ նա անում է շրջան,
Ինչպէս որ թիթեռ վերջին շողերում:
Եւ յանկարծ թնդող իրան դահիրան
Բարձրացնում է նա ձեռներով սկպտակ,
Պտտում է գլխի վերեւը նըրան,
Եւ կամաց, կամաց աչքեր սևորակ
Ման է ածում նա, և լուռ շրթունքներ
Ուղում են ասել ժպտով սիրալի:

«Խնդա, զուարճացիր իմ հիւր տխրալի,
Բախտը և վշտեր ողջն են ցընորքներ»:

Հաջի Աբրէք:

Բաւ է, Լէիլա, դադարեցըրու,
Քո ուրախութիւն մոռացիր առժամ.
Ասա՛, մի՞թէ քեզ որևէ անգամ
Ձէ շփոթեցրել մտածմունք մահու.
Չուտ պատասխանիր իմ այս հարցումին:

Լ է Ի Լ ա:

Ո՛հ, ի՞նչիս է պէտք սառը գերեզման.
Գըրախտըս գտայ երկրիս երեսին:

Հաջի Աբրէք:

Սպասիր սակայն. մի հարց էլ կըտամ.
Դու չե՞ս կարօտել քո ծննդավայր,
Չողջողուն երկինք Քաղստան երկրի:

Լ է Ի Լ ա:

Ի՞նչու, լեռնային մշուշը մոռալ
Լաւ է առաւել և ուրախալի:
Ամեն տեղ սիրուն-Աստուծոյ աշխարհ.
Ձկայ հայրենիք մեր սրտի համար.

Սա բռնութիւնից երբէք չի վախում.
Թեւաւորի պէս թռչում է, սլանում...
Հաւատա՛ ինձ դու, այնտե՛ղ կայ լոկ բախտ,
Ուր սիրումեն մեզ, ընծայում հաւատ:

Հաջի Աբրէք:

Սէ՛ր... բայց գիտե՞ս ինչ այլ երջանկութիւն
Երկրիս երեսին ունի գոյութիւն
Նրա համար՝ ովոր բոլորն է թաղել,
Ում հաւատացե՛լ է և ում սիրել:
Բարձրը է սէրից այդ երջանկութիւն.
Բայց ուզում է միայն արցունք և արիւն:
Ներա մէջն է ի՛սկ ըսփոփանք մարդուս,
Երբ կը մեռնի միւս բախտաւորութիւն.
Ներա մէջ ոճրի հեշտասիրութիւն,
Ներա մէջ դժոխքն ու դրախտը հոգուս:
Նա մեզ յօտ է միշտ, անփոփոխ և նոյն,
Կամ գպում է մեզ, կամ տանջում ահեղ,
Ո՛հ, վրէժխնդրութեան մի հատ ժամի տեղ
Կ'երգուեմ, չեմ վերցնիլ տիեզերքն անհուն:

Լ է Ի Լ ա:

Դունատուե՞լես դու:

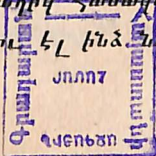
Հաջի Աբրէք:

Լըսիր: Սըրանից

Չատ տարի առաջ եղբայր ունէի,
Եւ նա—կարծես թէ սահմանած բարձրից—
Ընկաւ գնդակից Փոլադ իշխանի:
Ընկաւ նա անփառք, բայց ոչ կռուի մէջ,
Այլ իբրեւ զազան իւր նենգ ոսոխին
Չըճանաչելով, բայց ոխն ու վըրէժ
Նա ինձ կըտակեց մեռնելու ժամին.
Եւ այն ըսպանող վերջը ձեռքս ընկաւ,
Եւ դաշոյնս արդէն վերեւ բարձրացաւ:
Բայց մտածեցի. «Այ՞ քէնս արդեօք,
Մահն ի՞նչ է, մի՞թէ մի վայրկեանը լոկ
Երկար տարուայ ցաւ, տանջանք դառնագին
Կըջնջի ինձնից, ոչ, ամենևին:
Նա աշխարհիս մէջ կըսերի մի բան,
Կը գտնեմ նըրա սիրոյ առարկան
Եւ իմ կուռ հարուած կըգլորի գետին»:
Արդէն կատարուեց. ժամ է վերջապէս,
Դեռ երէկ հասաւ քո ժամն իսկապէս:
Փայլում է, նայիր, շողն արեմտեան,
Դէ՛հ, լուսմեմ ես իմ եղբորըս ձայն:
Առաջին անգամ, երբ որ ես այսօր

Տեսայ քո քնքոյշ պատկերը գրաւե՛լ
Դառը տրամուկեամբ, խռովեցուցիչ
Դըժոխքով հոգիս վառուեցաւ բոլոր.
Բայց այս ըզգացմունք թաւա շուտ... Վալլահ
Պիտի կատարեմ երգումըս վստահ:

Ինչպէս ձմրան ձիւն սարերում՝ գունատ,
Լէիլան առաջն ընկաւ յուսահատ
Ծնկների վրայ անդօր, թուլացած.
Աղաչանք, արցունք հեծծանք դառնամած
Թափուեցան առաջն այն անգուլթ մարդու:
«Սուկալի ես, ո՛հ, դու այդ հայեացքով,
Ո՛հ, մի նայիր ինձ, երեսըդ դարձրու:
Հոսում են իմ մէջ դառնալի թոյնով
Քո խօսքերը. Օ՛հ, Աստուած, Աստուած իմ,
Մի՞թէ խաղ ես դու խաղում իմ գլխին,
Պատասխանիր ինձ. բան չարժէ՞ արդեօք
Քո առաջ անմեղ մարդոց արտասուք,
Ո՛հ, խղճա՛, ասա՛, ի՞նչպէս են արդեօք
Քո հայրենական աշխարհում լալիս.
Մեռնելը դեռ վաղ, սաստիկ վաղ է ինձ...
Խընայիր իմ կեանքն, իմ մատաղութիւն.
Գիտցե՛լ ես արդեօք, ի՞նչէ խնդուլուն.
Ծաղիկ հատկում եղել ես սիրուած
Դու է՛լ ինձ. աման, ո՛հ ոչ, անկասկած»:

Անողոր Զաջին ճակատով կնճռոտ
Օրհասի լուծեամբ կանգնել էր նրա մօտ:

«Քո աչքերի մեջ, ո՛վ դժնդակ մարդ,
Ո՛չ գուլթ, ո՛չ արցունք չեմ տեսնում ոչինչ,
Ա՛խ, Աստուած իմ, վա՛յ, ըսպասիր մի քիչ,
Դո՛նէ լոկ մի ժամ... գէթ մի ակնթարթ...»:

Սուրը շողշողաց: Գնաց ու եկաւ,
Եւ մի վայրկենում գլուխը թռաւ...
Եւ արնաշագախ, մեղսալից ձեռքով
Վեր առաւ խկոյն վրայից գետնի.
Եւ ապա բերան սրածայր սըրի
Սրբեց իւր զոհի ծալծալ հիւսերով:
Յետոյ նա անշունչ գլուխը առաւ,
Փաթաթեց իւր թաւ ետինջում միջին,
Դուրս եկաւ տանից, թամբի մէջ թռաւ.
Յանկարծ պաշարուած նըրա հլու ձին
Երկնային ահով մի գերօրինակ՝
Խումբացընում, փրփրում է նրա տակ.
Բաշը ձիգ բռնած, փնչում, խրխնջում,
Կրծում է պողպատ դանդաճանդներ,
Ոչ խօսք և ոչ սանձ՝ ոչինչ չէ լսում՝
Սլաքի նման թռչում է սարեր:

Վերջալոյս դեղնեց. ուշ է, ուշ է շատ,
Դիշերը խոնաւ շուտով կըհասնի,
Կովկասի գլխից ահռելի, հանդարտ
Սողում են ամպեր նման օձերի,
Անորոշ խաղեր են նրանք սարքում,
Անձուկ վըհերի բերանը մտնում,
Քսուկելով փշեայ սուր մացառներին
Փայլուն մարգարիտ ցանում տերեւին:
Վազում է պղտոր, մոխրագոյն առուակ,
Փրփուր է խիում սէզների տակից,
Եւ փայլում այրի մշուշի միջից,
Ինչպէս մի մեռած գլխի երկու աչք:
Չուտ արա՛, փախիր, անցորդ միայնակ,
Դու վըրադ քաշիր ետինջիդ արձակ,
Զիուդ կաշուեկար սանձը ձիգ պահիր,
Կաշուեհիւս մտրակդ ապա՛ մի շարժիր:
Դեռ քո յետևից ոչոք չի ընկել՝
Ո՛չ վայրի գազան, ո՛չ լերան ոգին,
Բայց թէ կարենաս դու աղօթք անել՝
Արգելք չէր լինիլ հէնց այս րոպէին:

«Արշաւիր իմ ձի... վեհերոտ աչքով
Առաջդ պղպէս փնջու ես նայում,
Կամ քարէ՛ կոկած յորդառատ առուով,

Կամ օձ՝ պըսպըղուն թեփովն իւր փայլում...
 Քո բաշովը ես գաշտում ճակատի
 Սրբել եմ արինն իմ հղօր ձեռքի.
 Չարագէպ ժամին, խուլ անապատում
 Արդէն մի անգամ չես փրկել ինձ դու:
 Մենք հանգիստ կ'առնենք երկրում հայրենի,
 Քո երասանակն առաջուանից շատ
 Ես կըզարգարեմ արծաթով ուսի,
 Եւ բաց կըթողնեմ գէպի կանաչ գաշտ...
 Վաղճւց է արդեօք, որ դու փոխուեցար,
 Ասա՛, ասա՛, ինձ, ընկեր թանկագին.
 Ինչո՞ւ այդպէս շուտ քափով ծածկուեցար,
 Ինչո՞ւ ես դժուար շնչում եմ տակին:
 Ամպից դուրս կ'երնի լուսինը ահա՛,
 Կ'արծաթազօծէ ծառերի գագաթ,
 Եւ շուտով այն ձոր մեր առաջ կըգայ,
 Ուր խօլ խաւարում քընած է Ջեմատ:
 Հեռուից կըփայլեն՝ պըսպըղին տալով,
 Կըրակներ գիւղի խաշնարածների,
 Եւ կը նկատենք մենք, մօտենալով,
 Խուլ խրինջոցներ ձիւ ջոկերի...
 Ըուրջդ կըխմբուին ձիաներն ամեն,
 Բայց հերիք է մէկ տեղեցի վեր թռչեմ,
 Նըրանք սարսափով յանկարծ կըփըռռան,

Եւ ողջը մէկ տեղ խկոյն յետ կերթան.
 Դեռ հեռուից կըզգան, որ ճակատագրի
 Ծնունդներ ենք մենք խիստ և ահաւի...»

Հովիտները դեռ գիշերն է գրկած,
 Հանգիստ է Ջեմատ առւել քնած.
 Չէ քընած միայն մի ծերուկ վշտոտ,
 Մենակ, իբր արձան գերեզմանական,
 Նստած է անշարժ գորշ քարի վըրան
 Փոշներով լի ճաննապարհի մօտ:
 Աչքերը դէպի հեռաւոր ուղին
 Յառած են վշտով, թախիծով խորին:

«Ո՞վ է այս եկող, որ զգոյշ և լուռ
 Ցած է արշաւում սարից զառեվայր,
 Իսկ երկարաբաշ ընկերը տխուր
 Կախել է յոգնած գլուխը դէպ վար:
 Իւր ճանապարհի ետինջում փաթթած
 Նա մի բան ունի շատ ըզգոյշ բռնած:
 Եւ աչքի լուսի պէս է պահպանում:
 Եւ միտք է անում մաշուած ծերունին.
 «Ընծայ է, անշուշտ, այն մի թանկագին,
 Իմ կարօտալի աղջկանից սիրուն»:

Մօտ է ձիաւոր. սարի ներքեւում

Բանկարծ կանգնացրեց նա իւր յոգնած ձին.
 Յետոյ անհաստատ ձեռքով գողգոջուն
 իսկոյն բաց արեց իւր սև եափնջին.
 Բաց արեց, և իւր ընծան արիւնոտ
 Կամաց գլորուեց վրան թարմ սէղի.
 Թշուառը տեսաւ—ո՛հ Աստուած գթոտ—
 Գլըլուխը իրան անբախտ զաւակի:
 Եւ նա մի անմիտ յափշտակութեամբ
 Գլըլուխը սեղմեց իւր շրթունքներին,
 Յայտնում էր, կարծես, այն անշունչ իրին
 Իւր վերջին տանջանք յուսահատութեամբ:
 Նա իւր ամբողջ կեանք մի հառաչքի մէջ,
 Լոկ մի համբոյրով զուրս թողեց, փչեց:
 Բաւ է, որ մարդիկ, վշտերն ահոեցի
 Խոցեցին նըրա սիրտը խղճալի.
 Խնչպէս որ մի թել, փթած, հնացած,
 Մաս մաս եղաւ սա, կտրատուեց յանկարծ.
 Եւ նըրա անշարժ, խորին կնճիռներ
 Ծածկուեցան դժգոյն գոյնով մահաբեր:
 Հոգին այնպէս շուտ, արագ դուրս թռաւ,
 Որ այն մտածմունք, որով մինչև մահ
 Նա ապրեց, գէմքի գծերը նըրա
 Լիովին թողնել չկարողացաւ:

Հաջին պահելով մռայլ լուութիւն,
 Ծերի արարքից իսկի չարմացաւ,
 Մէկ սրին նայեց, մէկ էլ իւր ձիուն,
 Եւ արագ արագ լեռները փախաւ:

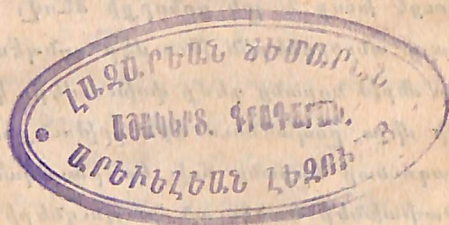
Անցաւ մի տարի: Մի նեղ խուլ կիրճում
 Փռչու մէջ երկու դիակ գարշահոտ
 Զրջելիս գտան մի քանի անցորդ,
 Յետոյ թաղեցին լերան գագաթում:
 Արիւնաշաղախ էին երկուսն էլ,
 Եւ ժանտ չարութիւն պարզ էր գծագրել
 Անէծք ու նզովք նըրանց ճակատին:
 Իրար պինդ գրկած՝ գետնի երեսին
 Վայր էին ընկել, կարկամ, քարի պէս,
 Դրսից բարեկամ՝ բայց չարագործ վէս:
 Գուցէ խօսք է լոկ ցընորքի ձևով,
 Բայց անցորդներին թուումէր այնպէս,
 Որ մերթ նըրանց դէմք փոխուումէր, կարծես,
 Որ միշտ ըսպառնում էին շրթունքով:
 Հագուստը նըրանց ձոխ էր բաւական,
 Փափախներ ծածկուած բաշլուղների մէջ,
 Մէկը նըրանցից էր Փուլադ իշխան.—
 Սակայն այն միւսին մարդ չը ճանաչեց:

1893 թիւ. Մայիս:

ՎՐԻՊԱԿՆԵՐ

Երես	սխալ	ուղիղ
3	անվրէպ,	երբէք
17	խնդուծւին	խնդուծիւն

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0153079

